

Janez in Oti Mertelj

JUREŽEVA DOMAČIJA

Jureževa domačija leži pod Merklново, prav tako na dominantni legi z dobrim razgledom po dolini. Pod njo se spušča hudourniški graben Smeč z Jureževim slapom. Ustno izročilo pravi, da je bil včasih graben širok le toliko, da je lahko pastir skočil čezenj s palico.

*Jureževa domačija, Srednji Vrh št. 3
(foto: Aleksandra Ažman, fototeka GMJ)*

Domačija obsega kamnito stanovanjsko hišo in hlev. Hišna planina je Jureževa planina, ki leži pod Vošco. Ob poti v Srednji Vrh stoji na samem kapelica na Kamnu, ki jo je obnovil Jurežev Joža. Z njo je povezano ljudsko izročilo, da je tu strela ubila deklico na poti iz šole. Zapis o tem najdemo tudi v knjigi Vida Černeta Borovška vas⁵⁸: »Leta

⁵⁸ Černe, Borovška vas : monografija o Kranjski Gori, Kranjska Gora, 1992, str. 46.

Kapelica v polju (foto: Aleksandra Ažman, fototeka GMJ)

1913 je strela ubila 8-letno Mino Kralj, hčerko rudarja iz Srednjega Vrha št. 9.⁵⁹ V kapelici je poslikana tabla, ki je bila najprej pritrjena na drevo, v katero je udarila strela in ubila nesrečno deklico, ki si je tam poiskala zavetje.

Jureževa domačija je nastala z delitvijo oz. širitvijo starejše Merklnovе domačije. Lastnik Merklnovе domačije v Srednjem Vrhu je v belopeškem urbarju iz leta 1498 označen s priimkom Mertl, v Oparnikovem procesu proti MoškONU pa sta leta 1609 omenjeni dve imeni, Tomaž in Andrej Mertl. V kmečki zvezi proti MoškONU 1619 je imenovan Adam Mertl. V urbarju belopeškega gospostva iz leta 1636 sta navedena Tomaž in Adam Mertl, najverjetneje dva gospodarja, s katerima bi lahko povezali delitev Merklnovе in nastanek Jureževе domačije.

⁵⁹ Hišno številko 9 je v tem času imela hiša Pri Hvodnikarju.

V 18. stoletju je bila Jureževa domačija že trdna posest. V popisu gorenjskih družin iz leta 1754 je navedeno, da je pri Jurežu gospodaril *Peter Mirtl* z ženo *Mario*. Imela sta enega sina *Petrusa* (10 let) in štiri hčere: *Elisabetho* (12 let), *Heleno* (8 let), *Mario* (6 let), *Margaretho* (4 leta) ter hlapca *Michaela*. V kranjskogorskem urbarju (1755–1773) sta zapisana gospodarja *Jakob Mörtel* in *Peter Mörtel*.

Jureževa domačija se po do zdaj znanih podatkih prvič omenja v Jožefinskem katastru iz leta 1787 in sodi v območje *Pri Mertlnich*, nekoliko odmaknjena od ostalega vaškega jedra Srednjega Vrha. Domačija Pri Jurežu ima hišno številko Srednji Vrh 2, gospodar pa je *Klemen Märtl*. Iz popisa je razvidno, da na travnikih kosijo seno, na njivah pa pridelujejo pšenico, ječmen, rž in oves.

V Franciscejskem katastru iz leta 1827 pa se prvič pojavi zapisano ime *Jurosch*. Kot gospodar je naveden *Lorenz Mörtl*. Domačija obsega stanovanjsko hišo in več manjših gospodarskih objektov. Ob Jureževem grabnu *Smeču* je omenjen mlin.

Poleg *Lorenza Mörtla* – *Jureža* je v istem katastru naveden še *Joseph Mörtl* kot *Merk*, v zemljiški knjigi iz leta 1889 pa sta navedena dva soimenjaka *Johanna*, za vsako hišo po eden. Za hišo s hišno številko 4 se je do danes ohranilo domače ime *Pri Merkl*nu, za hišo s hišno številko 3 pa *Pri Jurežu*.

Gospodarjenje na Jureževi domačiji je prehajalo iz roda v rod. V začetku 20. stoletja je tu gospodaril *Janez Mertelj*, ki se je poročil s sosedovo *Uršulo Mertl* z *Merkl*nove domačije, s katero sta imela šest otrok: sinove *Janeza*, *Andreja* in *Joža* ter hčere *Lenko*, *Franco* in *Uršo*. Leta 1943 je gospodar *Janez*

Jureževa družina pred domačijo med obema vojnama. Z leve: Janez in Andrej Mertelj ter hči Lenka, Lenka Kralj s hčerko Bredo, Urša in Franca. (hišni arhiv Jureževe domačije)

*Merkl*novo kmetijo zapustil sinu *Andreju*, *Jurež*evo pa sinu *Janezu*.

Janez Mertelj – *Jurež* se je poročil s *Pavlo Branc* iz *Gozda-Martuljka*. Imela sta dva sinova: *Janeza* in *Alojzija*. Po moževi smrti leta 1957 se je vdova *Pavla* preselila nazaj na svoj dom v *Gozd-Martuljek* in se zaposlila na pošti. Ker sta bila sinova mladoletna, je bilo dodeljeno pravno varstvo, kmetija pa razdeljena na tretjine. *Janez* je postal diplomirani inženir in se zaposlil na *Geološkem zavodu Ljubljana*. Leta 1978 se je *Aljoz*ij smrtno ponesrečil pri plezanju v španskih *Pirenejih*. Po njegovi smrti je njegova tretjina pripadla *Janezu*, mama pa mu je odstopila še svoj delež. Tako je *Janez* postal gospodar na *Jurež*evi kmetiji. Poročil se je z *Otilijo Hlebanja*, s katero imata sina *Slavka* in hčerko *Saro*. Z uspešnim kmetovanjem iz doline je gospodar *Janez Jurež*evo kmetijo ohranil do današnjih dni.